

Periaatekeskustelua sisällönkuvailusta

Sisällönkuvailu on aina ollut minulle kirjastotyön kiehtovimpia alueita. Vaikka tämän päivän verkkokäyttäjät tägittävät nopeasti sisältöjä, sisällönkuvailu pysyy edelleen peruskysymyksiltään monimutkaisena ja ongelmallisena alueena. Sisältöjen määrän kasvaessa, palautuu ripeä tägittäjänkin nopeasti pohtimaan lähtökohtiaan: yhtenäistä sanastoa tai luokitusta tarvitaan sisältöjen hallintaan, jos haluaa organisoida tietovarastonsa ja taata halutun julkaisun nopean löytymisen.

Uusia kysymyksiä on kuitenkin nousemassa sisällönkuvailutyön ympärille. Mikä on sisällönkuvailun rooli? Missä määrin ja missä muodossa sitä tarvitaan? Onko siitä hyötyä tiedonhaussa?

Tässä numerossa annetaan runsaasti palstatilaa Oulussa pidetyn sisällönkuvailuseminaarin pohdintoille, joissa sisällönkuvailun nykyisiä ja tulevaisuuden haasteita tarkastellaan monesta suunnasta. Suosittelen kaikkia aiheesta kiinnostuneita lukemaan jutun, sillä siinä tehdään erinomainen syväluotaus sisällönkuvailun perusongelmiin ja tulevaisuuden kysymyksiin - aineksia ammatilliseen kehitykseen parhaimmillaan.

Sisällönkuvailun juuret ovat olleet pitkään kiinni yksilotteisessä ajattelussa. Ajattelumalli juontaa juurensa julkaisujen hyllyyn sijoittamisen ja korttiluetteloiden periaatteista. Vaikka moniolotteisempaan ajattelumalliin on siirrytty kirjastojärjestelmien ja tietokantojen käyttöönoton myötä jo muutama vuosikymmen sitten, yhteen luokkaan sijoittamisen jäljet ovat vielä näkyvissä. Kuten artikkelissa todetaan, suomalaisessa sisällönkuvailussa moninäkökulmaisuus ja fasettiajatteluun tukeutuminen ovat olleet taka-alalla.

Seuraava kierros sisällönkuvailun ajattelumallien uudistamiseen ja työn kompleksisuuden lisääntymiseen tekee kuitenkin tuloaan. Metadata, funktionaalinen luettelointi ja ontologiat ovat jo laajentaneet kuvailun ulottuvuuksia. Käyttäjät kaipaavat myös tarkempaa tietoa julkaisujen sisällöistä. Käyttäjiä kiinnostavat tiedot, kuten sisällysluettelot, tiivistelmät tai arviot julkaisusta, tulisi nostaa esiin luetteloinnissa ja sisällönkuvailussa tai tuoda nämä tiedot mukaan hakuun linkityksillä muihin palveluihin.

Sisällönkuvailun suhde haettavuuden parantamiseen on ydinkysymyksiä, joihin uusien menetelmien on vastattava. Siinä automaattisen indeksoinnin ja sisällön analyysin menetelmät saattavat tuottaa yllätyksiä manuaaliselle sisällönkuvailulle. Vaikka sisällönkuvailun tarve on vielä ilmeinen, joudutaan kysymään, missä määrin sisällönkuvailua tarvitaan - ja ketkä ovat tulevaisuudessa sen tekijöitä.

Ratkaisut eivät välttämättä ole toisiaan poissulkevia, sillä erilaiset kuvailujen mallit ja välineet voivat täydentää toisiaan. Automaattinen indeksointi voi esimerkiksi olla erinomainen apuväline, jota manuaalisella työllä sopivassa suhteessa täydennetään. Eikä pelkkä kuvailutermin määrä välttämättä paranna haettavuutta, vaan tarvetta aiherakenteisiin ja jäsennettyyn kokonaiskuvaan on edelleen.

Verkkomaailman globaalius pakottaa katsomaan sisällönkuvailua laajemmista kokonaisuuksista käsin. Monikulttuurisuus ja monikielisyys ja monimerkityksisyys ovat haasteina, vaikka niihin liittyviä ratkaisuja on toki pohdittu sanastotyön piirissä jo vuosikymmeniä.

Sanastojen yhteensovittaminen käännöstyön tasolla ei ole vain mekaanista vastaavien termien hakemista, vaan vaatisi myös käännöstyön periaatteista ja tulkinnan näkökulmista sopimista. Monimerkityksisyyttä ei ehkä koskaan saada ratkaistuakaan, vaan on tyytyminen tietyn tason kuvailuihin. Ehkä juuri se, ettei kielen luovuutta saada hallintaan kuin rajallisesti, on lopulta meidän etumme.

Päivikki Karhula